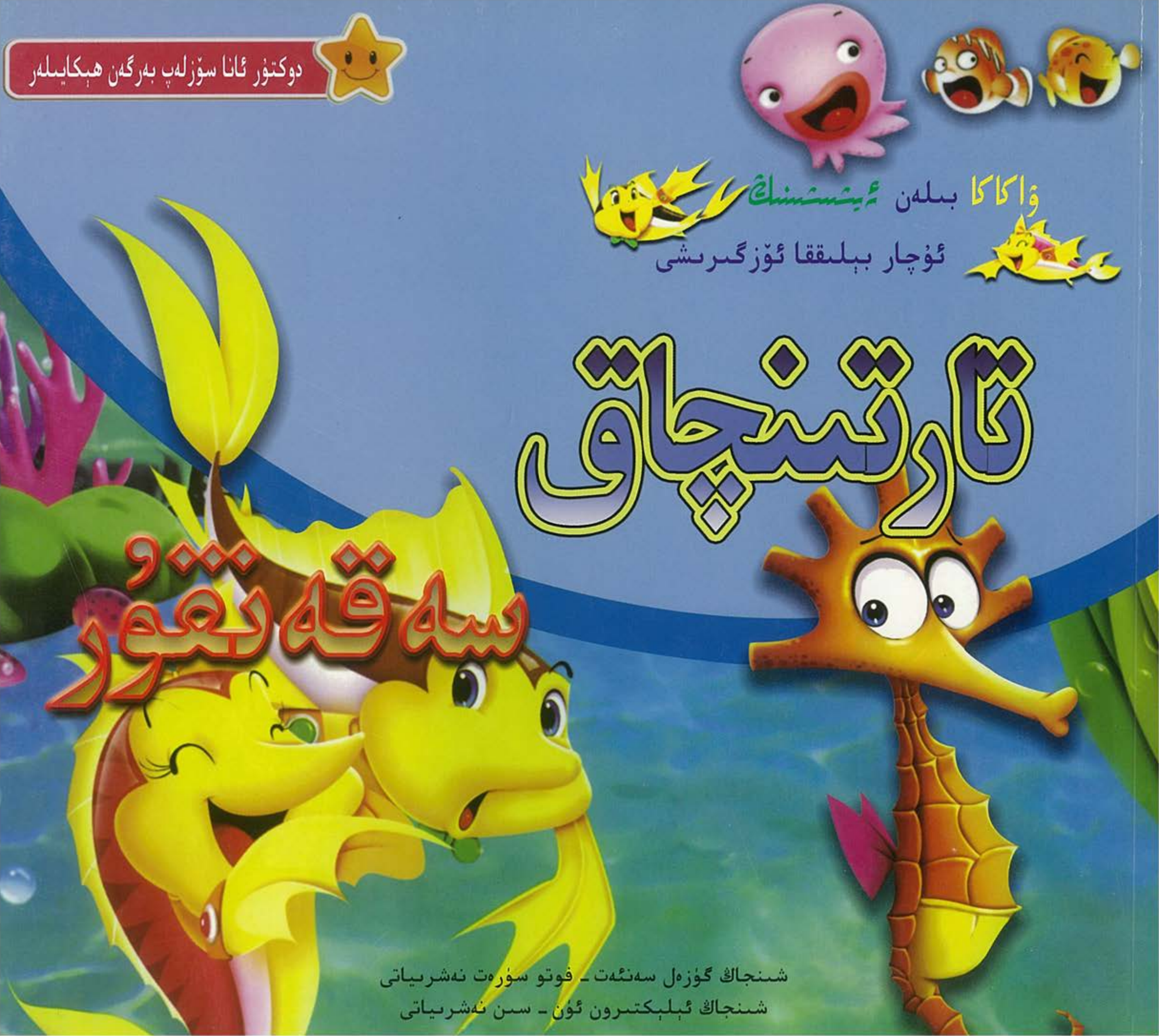

دوكتۇر ئانا سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىلەر

ۋاكاكا بىلەن ئېيىشىنىڭ
ئۇچار بېلىقتا ئۆزگىرىشى

تارتىنچاق

سەقەتۇر

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن - سىن نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

害羞的小海马：维吾尔文 / 黎程程编；阿孜古丽·阿不力米提译. —— 乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社, 2011.5
（博士妈妈讲故事）
ISBN 978-7-5469-1357-5

Ⅰ. ①害… Ⅱ. ①黎… ②阿… Ⅲ. ①连环画 – 作品 – 中国 – 现代 – 维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ. ①J228.4

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2011)第 088969 号

丛 书 名　博士妈妈讲故事
书　　名　害羞的小海马
主　　编　黎程程
译　　者　阿孜古丽·阿不力米提
责任编辑　努尔阿利亚·阿布都克里木
责任校对　买哈巴·铁外库
制　　版　乌鲁木齐标杆集书刊设计有限公司
出　　版　新疆美术摄影出版社
　　　　　新疆电子音像出版社
发　　行　新疆新华书店
印　　刷　新疆新华印刷厂
开　　本　880 mm × 1230 mm　1/24
印　　张　2
版　　次　2011 年 5 月 第 1 版
印　　次　2011 年 6 月 第 1 次印刷
书　　号　ISBN 978-7-5469-1357-5
总 定 价　58.00 元（全十册）

ۋاكاكا ئەيشىشگە ئەگىشىپ چوڭ قۇشنىڭ ھۇجۇمىدىن قۇتۇلغاندىن كېيىن، داۋاملىق تۇردە ئۇچار بېلىق توپىنى ئىزدەپتۇ. ئۇ قولىنى سايىۋەن قىلىپ دېڭىزدا ئۇياق بۇياقتا قارىغاچ ئۈزۈپتۇ، بىراق ئۇلارنى تاپالماپتۇ، ئۇ ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا:

— يېرىم كۈن بولاي دېدى، ئۇچار بېلىقلارنىڭ سايىسىمۇ كۆرۈنمەيدىغۇ؟ — دەپتۇ. بۇنىڭدىن ئەيشىشمۇ ئىنتايىن ئۈمىدسىزلىنىپتۇ، بېلىق ۋە راكلار بىر يەرگە يىغىلىپ، تەرەپ - تەرەپتىن ئۇلارغا تەسەللى بېرىپ:

— بىز ئەزەلدىن ئۇچار بېلىق توپىنى كۆرۈپ باقمىغان، بولمىسا بىز بىللە ئوينايلى، — دەپتۇ.

بۇ چاغدا، بىر ماتورلۇق قېيىق «دۈت، دۈت» قىلـ-
غىنىچە غايەت زوردولقۇن پەيدا قىلىپ يېتىپ كەپتۇ،
بۇنى كۆرگەن سۇ ئاستىدىكى بېلىق، راكلار ھەش-
پەش دېگۈچە تارىلىپتۇ، ئۇلار بىر تەرەپتىن قاچقاچ،
بىر تەرەپتىن:

— ۋاييەي چاتاق بولدى، تېز قېچىڭلار، چوڭ
مەخلۇق يەنە كەلدى، — دەپ توۋلىشىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ماتورلۇق قېيىق ئۇلارغا يېقىنلاپ قاپتۇ، ۋاكاكا ئاكا-سىڭىل ئۈزۈشكە ئۈلگۈرەلمەي، تېزلىكتە ئۇچۇپتۇ، ئۇلار بوشلۇققا كۆتۈرۈلگەندە بىر-بىرى بىلەن ئايرىلىپ كېتىشكە مەجبۇر بوپتۇ. ئەيشىشى ئاكىسىنىڭ يىراقتا ئۇچۇپ كۆرۈپ قورققىنىدىن يىغلاپ:

— ئاكا، مەن بەك قورقۇپ كېتىۋاتىمەن، — دەپ ۋارقىراپتۇ.

ئەيشىشى سۇ ئىچىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، يىغلاپ تۇرۇپ: «ئاكا، ئاكا» دەپ ۋاكاكانى ئىزدەپتۇ. ئۇنىڭ بېلىق، راك دوستلىرى ئەيشىشىنىڭ يىغلىغىنىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

— ئۇچار بېلىق ھەدە، سىزگە نېمە بولدى؟ كىم سىزنى بوزەك قىلدى؟ — دەپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پۈتكۈل ئادرېسى

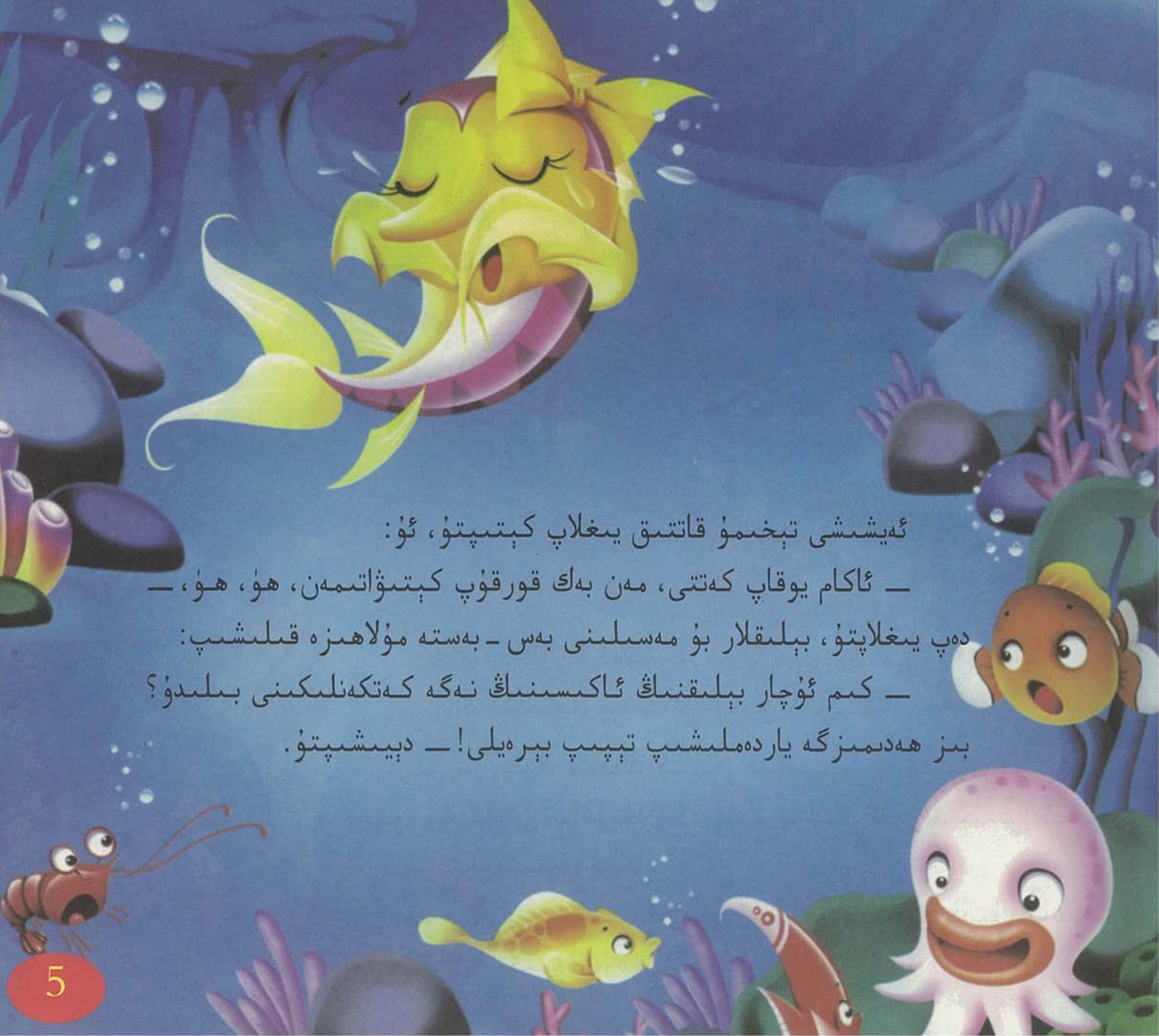

ئەيشىشى تېخىمۇ قاتتىق يىغلاپ كېتىپتۇ، ئۇ:
— ئاكام يوقاپ كەتتى، مەن بەك قورقۇپ كېتىۋاتىمەن، ھۇ، ھۇ، —
دەپ يىغلاپتۇ، بېلىقلار بۇ مەسىلىنى بەس-بەستە مۇلاھىزە قىلىشىپ:
— كىم ئۇچار بېلىقنىڭ ئاكىسىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلىدۇ؟
بىز ھەدىمىزگە ياردەملىشىپ تېپىپ بېرەيلى! — دېيىشىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

راك بوش ئاۋازدا كۇسۇرلاپ:

— ئاڭلىشىمچە، يېقىندىن بۇيان بىزنىڭ بۇ يەرگە بىر چوڭ لەھەڭ كەپتۇ، ھەممىمىز ئېھتىيات قىلايلى، — دەپتۇ، بۇ گەپنى ئاڭلىغان كىچىك بېلىق قورققىنىدىن تىترەپ تۇرۇپ، كېكەچلىگەن ھالدا:

— ھە، ۋايىيەي نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق - ھە، — دەپتۇ، ئەيشىشى بۇنى ئاڭلاپ تېخىمۇ قورقۇپ كېتىپتۇ.

ئەيشىشى يىغلاپ تۇرۇپ:

— ئاكامغا بىرەر خەتەر بولۇپ قالماس - ھە؟ — دەپتۇ. بېلىق، راك-لارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا يەنە تەسەللى بېرىپ:

— ئۇنداق بولمايدۇ، ئۇچار بېلىق ئاكىمىز ھەم تېز، ھەم يىراققا ئۇ-چالايدىغان تۇرسا، بىز ساڭا ياردەملىشىپ تۇۋلايلى، بىز كۆپ بولغاندىن كېيىن ئاۋازىمىزمۇ يۇقىرى بولىدۇ، — دەپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بېلىق راكلار تۆت ئەتراپقا قاراپ:

— ئۇچار بېلىق ئاكا، سىز قەيەردە؟ تېز چىقىڭ، — دەپ كۈچەپ توۋلاپتۇ. ئەيشىشى ئاكىسىنى ئىسگە ئالسىلا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ياش تۆكىدىغان بولۇپ قاپتۇ.

يوقاپ كەتكەن ۋاكاكا ئاخىرى ئەيشىشى بىلەن بېلىق، راكلارنىڭ:

— ئاكا... — ئۇچار بېلىق ئاكا، بولدى مۆكۈۋالماڭ، تېز چىقىڭ، بىز سىزنى كۆردۇق، — دەپ ۋارقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ۋاكاكا توۋلىغان ئاۋازنى بويلاپ تېزلىكتە ئەيشىشنىڭ يېنىغا ئۈزۈپ بېرىپتۇ، ئەيشىشى ئاغرىنغان ھالدا:

— ئاكا، نېمىشقا ئەمدى كەلدىڭىز، — دەپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ باشلىرىنى تىقىشىپ پىچىرلىشىپ:

— ھەدىمىز قورقىنىدىن يىغلاپ كەتتى، ئەجەبمۇ يۈزى يوقكەن، ۋاكاكانىڭ، ھەدىمىزنى تاشلاپ قويۇپ كارى بولماي، ئۆزىنىڭ جېنىنى ئېلىپ قاپقىنىنى قارىمامدىغان، — دېيىشىپتۇ.

ۋاكاكا بۇنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئاچچىقىدىن مۇشتلىرىنى تۈگۈپ، بېلىجان ۋە راكلارغا:

— سىلەر ئەھۋالنى چۈشەنمەي تۇرۇپ تولا قالايمىقان گەپ قىلماڭلار! — دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ. ئەيشىشى دوستلىرىنىڭ خاتا چۈشىنىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ، شۇ ھامان:

— ياق، ئۇنداق ئەمەس، مەن ئاكام بىلەن ئېھتىياتسىزلىقتىن ئايرىلىپ كەتكەن، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ.

www.uyghurkitap.com

— ئۇلار سېنى بوزەك قىلدىمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ ۋاكا-كا ئەيشىشىدىن. ئەيشىشى بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ:

— ئۇلارنىڭ ھەممىسى ماڭا تەسەللى بەردى، تېخى ماڭا ياردەملىشىپ سېنى ئىزدىشىپ بەردى، — دەپتۇ.

ۋاكاكا بېلىق ۋە راكلاردىن كەچۈرۈم سوراپ:

— كەچۈرۈڭلار، مەن كۆپچىلىكنى خاتا چۈشىـ
نىپ قاپتىمەن، رەھمەت سىلەرگە، — دەپتۇ. بېلىق،
راكلار كەينى ـ كەينىدىن:

— ئەرزىمەيدۇ، ھەممىمىز دوست ئەمەسمۇ،
بىز بىللە ماڭايلى، — دەپتۇ.

كۆپچىلىك ئۈزۈپ بىر يەرگە كەلگەندە، كۆز ئالدىدا بىر بۆك - باراقسان دېڭىز ئاستى ئورمانلىقى كۆرۈنۈپتۇ، ۋاكاكا توساتتىن قۇيرۇقلىرى يۆگىمەچ كەلگەن بىر جانىۋارنى بايقاپ:

— هوي، ئۇ نېمە؟ تۇرقى بەكمۇ غەلىتە ئىكەنغۇ، — دەپتۇ. ئەيىشىشى ئېنىق كۆرگەندىن كېيىن:

— هە، ئۇ دېگەن سەقەنقۇر بولىدۇ، — دەپتۇ. بېلىق، راكلار ئۇنىڭ تۇرقىنىڭ ئىنتايىن غەلىتە ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، بەس مۇنازىرە قىلىشىپ:

— سەقەنقۇر؟ ئۇ نېمىدېگەن كۆرۈمسىز - هە، بۇرنى شۇنچە يوغان، كۆزى پولتىيىپ چىققان، قۇيرۇقىمۇ شۇنداق ئۇزۇن ئىكەن، — دېيىشىپتۇ.

www.uyghurkitap.com

— شۇنداق، ئۇلارنىڭ تۇرقى سەل غەلىتە، لېكىن ئۇلار بېلىق تۇرىگە تەۋە، — دەپتۇ ئەيشىشى. بېلىقلار بۇ قاراشقا قوشۇلماي، باشلىرىنى چايقاپ ئىنكار قىپتۇ ۋە:

— مۇمكىن ئەمەس! بېلىق دېگەن بىز تۇرساق، قايسى جايدىكى بېلىقلار مۇشۇنداق بولىدۇ؟ — دەپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەيشىشى سۆزىدە چىڭ تۇرۇپ:

— سەقەنقۇر دېگەن راستىنلا بېلىق، — دەپتىكەن، ۋاكاكا بۇنى توغرا كۆرمەي:

— بۇ قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن؟! ئۇنىڭ نەرى بېلىققا ئوخشىسۇن؟ — دەپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ مۇنازىرىلىشىپ قۇسۇر تېپىپ:

— ئۇلارنىڭ تۇرقى نېمىدېگەن قىزىقارلىق! بىزنىڭ بېشىمىز بىلەن تېنىمىزنىڭ باش ئاخىرى ماسلاشقان، بىراق ئۇلارنىڭ بېشى پەقەتلا قاملاشمىغان ئىكەن، بىز سۇ ئىچىدە، ئۇلار چۆپلۈكتە ياشايدىكەن، يەنە تېخى ئۇلارنىڭ تېنىدە نۇرغۇنلىغان قىرلار بار ئىكەن، بېلىق بولۇشى قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن؟ — دەپتۇ.

— مەن ئەزەلدىن بۇنداق غەلىتە بېلىقنى كۆرۈپ باقمىغان، ئات باشلىق، يىڭناغۇچ كۆزلۈك، قۇيرۇقى پىلىنىڭ بۇرنىدەك، ئۇستىخىنىمۇ تېرە سىرتىغا ئۆسكەن ئىكەن، — دەپتۇ ۋاكاكا. بېلىق، راكلارمۇ تەڭلا:

— ھى... ھى، شۇ ئەمەسمۇ، ئۇ بەكلا غەلىتە ئىكەن، — دەپتۇ.

كىچىك سەقەنقۇر كۆپچىلىكنىڭ گېپىدىن بىرئاز خىجىل بولۇپ، يۈزى قىزىرىپلا كېتىپتۇ. ئۇ:

— مېنىڭ ئاتا - ئانام، يەنە ئاكا - سىڭىللىرىممۇ ھەممىسى مۇشۇنداق، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

— ئۇنداقتا مەن سەندىن سوراي، ئەگەر سەن بىلىق بولساڭ، نېمىشقا قۇيرۇق پالاقچاڭ يوق؟ — دەپ سوراپتۇ ۋاكاكا سەقەنقۇردىن. كىچىك سەقەنقۇر خىجىل بولۇپ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ:

— ئۆزۈممۇ نېمە ئۈچۈنلىكىنى بىلمەيمەن، — دەپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ سەقەنقۇرنىڭ قۇيرۇق پالاقچىسىنىڭ يوقلىقىنى بايقاپ، تەرەپ ـ تەرەپتىن مۇلاھىزە قىلىشىپ:

— ئۇنىڭ راستىنلا قۇيرۇق پالاقچىسى يوق ئىكەنغۇ، قۇيرۇق پالاقچىسى بولمىسا قانداقمۇ ئۈزەلىسۇن؟ ئۇنىڭ دېڭىز ئوتى بار يەردە ياشىشى بىكار ئەمەسكەندە، ئۇنىڭ ئۇزۇن قۇيرىقى نېمىدېگەن سەت ـ ھە، — دېيىشىپتۇ.

www.uyghurkitap.com

ۋاكاكا كىچىك سەقەنقۇرنىڭ جاۋاب بېرەلمىگىنىنى كۆرۈپ كۆرەڭلىگەن هالدا:

— يەنە، سېنىڭ قۇيرۇق پالاقچاڭ نېمىشقا قۇلاق ئۆسكەن جايدا بولىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر چۇشىنەلمەستىن:

— قۇلاق دېگەن نېمە؟ — دەپ سوراپتۇ، ئەيشىشى ئاكىسىنىڭ هازىر ئۆزىنىڭ بىر بېلىق ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، ئېغىزىنى ئېتىۋېلىپ مازاق قىلىپ:

— هى هى، ئاكا سېنىڭ قۇلىقىڭ نەگە كەتتى؟ — دەپتۇ.

ۋاكاكا سەقەنقۇرغا سىنچىلاپ قارىغاندىن كېيىن:

— سېنىڭ بەدىنىڭ بىلەن قۇيرۇقۇڭ نېمىشقا بوغۇم - بوغۇم قىردەك ئۆسىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر خىجىل بولغان ھالدا، ئېغىزلىرىنى ئۇمچەيتىپ:

— مەن تۇغۇلۇشىمدىنلا مۇشۇنداق تۇرسام، بۇنىڭغا نېمە ئامال؟ — دەپتۇ.

www.uyghurkitap.com

ۋاكاكا ئارقىدىنلا يەنە كىچىك سەقەنقۇردىن:

— سېنىڭ قورسىقىڭ نېمىشقا بۇنداق تومپىيىپ چىقىپ تۇرىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. بۇ ۋاقىتتا بېلىق، راكلارمۇ ئۇنىڭ بۇ تۇرقىنى بايقاپ، قىزىققان هالدا، ئوغرىلىقچە پىچىرلىشىپ:

— شۇ ئەمەسمۇ بۇ بەك غەلىتىلىكقۇ، نېمىدېگەن سەت - هە! — دې-يىشىپ كېتىپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر ئۇيالغىنىدىن بېشىنى تۆۋەن ساڭ-گىلىتىپ پەس ئاۋازدا:

— مەن، مەن راستىنلا نېمە ئۈچۈنلىكىنى بىلمەيمەن، — دەپتۇ.

ئەيشىشى كۆپچىلىكنىڭ كىچىك سەقەنقۇرنى ناھا-
يىتى تەڭقىسچىلىقتا قويغىنىنى كۆرۈپ:

— مەن نىمە ئۈچۈنلىكىنى بىلىمەن، سەقەنقۇر ئا-
دەتتىكى بېلىقلارغا ئوخشىمايدۇ، ئۇلارنىڭ قۇيرۇق پالاق-
چىسى ئۇمۇرتقىلىق ھايۋانلارنىڭ تەدرىجىي چېكى-
نىشىگە ئەگىشىپ ئاستا - ئاستا ئۆزگىرىپ مۇشۇ
ھالەتكە كەلگەن، — دەپتۇ.

www.uyghurkitap.com

ــ سەقەنقۇر ئۇكام، سىنىڭ كۆزۈڭ نېمىدېگەن يوغان، نىماداق پولتىيىپ چىققان؟ ــ دەپ سوراپتۇ، ۋاكاكا يەنە قىزىقىپ:

ــ توغرا، بىر كۆزۈڭ ئالدىغا قارىسا، يەنە بىر كۆزۈڭ ئارقىغا قارايدىكەنغۇ؟ ــ دەپ سوراپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ تەڭلا چۇرقىرىشىپ:

ــ قاراڭلار، ئۇنىڭ بىر كۆزى ئۈستىگە قارىسا، يەنە بىر كۆزى پەسكە قارايدىكەنغۇ؟

ــ هە؟ راست ئىكەن، توۋا! نېمىدېگەن غەلىتە، ــ دەپتۇ.

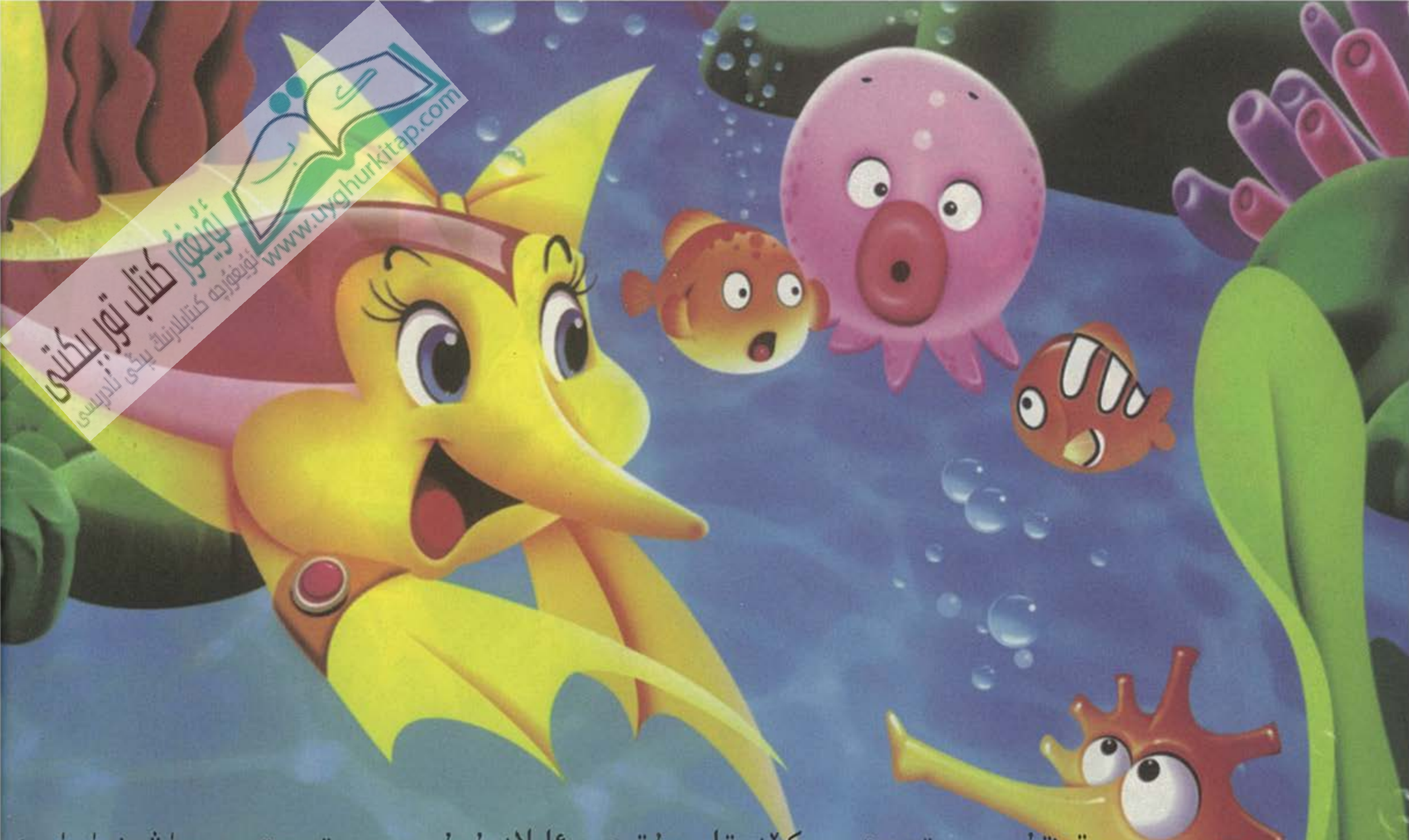

ئۇيغۇر كىتاب تورىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىن-بىر ئادرېسى

سەقەتقۇر بىر تەرەپتىن كۆز قارىچۇقىنى ئايلاندۇرۇپ، بىر تەرەپتىن چۈشەندۇرۇپ:
— مېنىڭ كۆزۈم ئايرىم - ئايرىم ھالدا ئەركىن ئايلىنالايدۇ، مەن بېشىمنى ۋە بە-
دىنىمنى كەينىمگە ئايلاندۇرماي تۇرۇپمۇ ئارقامدىكى نەرسىلەرنى كۆرەلەيمەن، — دەپتۇ.
ئەيشىشى ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي چاۋاك چېلىپ:
— پاھ، راستىنلا ئاجايىپ ئىكەن! ئاڭلىشىمچە، قۇرۇقلۇقتا پەقەت پاقا بىلەن خا-
مېلېئونلا مۇشۇنداق قىلالايدىكەن، — دەپتۇ.

ۋاكاكامۇ ناھايىتى غەلىتىلىك ھېس قىلىپ ئۆز - ئۆزىگە: «كۆزىنى ھەرياققا ئايلاندۇرالايدىكەن، نېمىدېگەن قىزىقارلىق» دەپ پىچىرلاپتۇ، ئەيشىشى ئويلىنىپ باققاندىن كېيىن:

— بۇنىڭ چوقۇم بىر ئاساسى بار! سەقەنقۇر ئۇكام، سېنىڭ كۆزۈڭنىڭ ئالاھىدە بىر ئىشلىتىلىش ئورنى بارمۇ قانداق؟» دەپ سوراپتۇ. سەقەنقۇر كۆرەڭلىگەن ھالدا:

— بىر قېتىم، چوڭ بىر بېلىق كەينىمدىن ئاستا - ئاستا يېقىنلاشتى، مەن كەينىمگە قارىماي تۇرۇپمۇ ئۇنى كۆرۈپ، دەرھال مۆكۈۋالدىم. مەن يەنە نەچچە قېتىم شۇنداق مۆكۈنۈۋالغان، — دەپتۇ. بېلىق، راكلار سەقەنقۇرغا ناھايىتى زوقلانغان ھالدا:

— ۋاھ، نېمىدېگەن قالتىس - ھە! — دەپ تۇۋلىشىپ كېتىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ۋاكاكا يەنىلا كىچىك سەقەنقۇرنىڭ بېلىقلار بىلەن ئوخشىمايدىغانـلىقىنى ھېس قىلىپ:

— سەقەنقۇر ئۇكام، سەن گەپ قىلغاندا نېمىشقا زۇكام بولۇپ قالـغاندەك غۇژ - غۇژ ئاۋاز چىقىرىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنـقۇر بۇ گەپنى چۈشىنەلمەي:

— زۇكام دېگەن نېمە؟ — دەپ سوراپتۇ. بىر كىچىك بېلىقـمۇ سەقەنقۇرنىڭ ئاۋازىنىڭ بىنورماللىقىنى ھېس قىلىپ:

— ئاۋازىڭ ھەقىقەتەن غەلىتە ئىكەن، — دەپتۇ.

سەقەنقۇرنىڭ يۈزى يەنە قىزىرىپتۇ، ئۇ بېشىنى تۆۋەن قىلغان هالدا:

—— مەن گەپ قىلغان ۋاقىتتا، ئاۋازىم دائىم ئىچىمدە تۇرۇپ قېلىپ چىقمايدۇ، بۇنىڭدىن ئۆزۈممۇ قاملاشمىغاندەك هېس قىلىمەن، —— دەپتۇ، بېلىق، راكلار ئۇنىڭغا سىنچىلاپ قارىغاندىن كېيىن، ئېغىزلىرىنى ئۇمچەيتىپ:

—— بۇ ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، ئۇنىڭ ئاغزى ئېچىلمايدىغان تۇرسا، —— دەپتۇ.

ۋاكاكا يەنە:

—— سەقەنقۇر ئۇكام، ئېغىزىڭنى ئاچالمىساڭ يېمەكلىكنى قانداق يەيسەن؟ —— دەپ سوراپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

سەقەنقۇر بىشنى كۆتۈرۈپ:

ــ سىلەر كىلىپ ئىغىزىمنى كۆرۈپ بىقىڭلار، ــ دەپتۇ. بىلىق، راكلار بىرىپ قاراپ ھىچقانداق غەلىتىلىك ھىس قىلماپتۇ ۋە تەرەپ - تەرەپتىن بەس مۇنازىرە قىلىشىپ:

ــ ھىچقانداق غەلىتە يىرى يوققۇ؟

ــ قارىماققا بىر كالتەككىلا ئوخشايدىكەن، ــ دەپتۇ.

— مېنىڭ ئاغزىم نەيچىگە ئوخشاش، مەن بوشقىنە سۈمۈرۈپ قويسام، دېڭىزدىكى كىچىك - كىچىك ئوزۇقلۇقلار ھەممىسى قورسىقىمغا كىرىدۇ، — دەپتۇ سەقەنقۇر چۈشەندۈرۈپ. بېلىق، راكلار ھەيرانلىق بىلەن:

— پاھ، نېمىدېگەن قالتىس - ھە!

— يېمەكلىك تېپىش شۇنداق ئاسانمۇ، ئۇنىڭ قورسىقىنىڭ يوغان بولۇشى بىكار ئەمەس ئىكەن - دە، — دەپ توۋلىشىپ كېتىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ۋاكاكا تۇيۇقسىز بىر نەرسىنى بايقاپ،
سەقەنقۇردىن:

— هوي، سېنىڭ قورسىقىڭدا نېمە بار؟ — دەپ سو-
راپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ هەيرانلىق بىلەن:

— ئۇ سېنىڭ ئاشلىق ئامبىرىڭمۇ؟ — دەپ سوراپ-
تۇ. توساتتىن ئەيشىشى گەپ قىستۇرۇپ:

— ئۇ دېگەن بالا ئاسراش خالتىسى، سەقەنقۇر ئۇنىڭ-
دا بالىسىنى ساقلايدۇ، — دەپتۇ. سەقەنقۇر بېشىنى لىڭ-
شىتىپ:

— بىز سەقەنقۇرلار مۇشۇ بالا ئاسراش خالتىمىز ئار-
قىلىق بالىمىزنى چوڭ قىلىمىز، — دەپتۇ.

بىلىق، راكلار تېخىمۇ قايمۇقۇپ قېلىپ، بەس - مۇنازىرە قىلىشىپتۇ، ئۇلار:

— بالا ئاسراش خالتىسى دېگەن نېمە؟

— بۇنداق سۆزنى بىز بىرىنچى قېتىم ئاڭلىشىمىز، — دەپتۇ. ۋاكاكا بالا ئاسراش خالتىسىنىڭ ئىشلىتىلىشىنى بىلىدىكەن. ئۇ كىچىك سەقەنقۇردىن:

— مەن كۆرۈپ باقاي، بالاڭ نەدىكى؟ — دەپ سوراپتۇ. سەقەنقۇرنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ، قورسىقىنى مەھكەم تۇسۇۋېلىپ:

— ھازىرچە يوق، — دەپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

ۋاكاكا يەنىلا قىزىقىپ:

— سېنىڭ قورساق خالتاڭنىڭ ئىچىدىن قانداقسىگە كىچىك سەقەنقۇر چىقىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. ئەيشىشى چۈشەندۈرۈپ:

— چىشى سەقەنقۇر تۇخۇمنى ئەركەك سەقەنقۇرنىڭ قورساق خالتىسىغا سېلىپ قويىدۇ، تۇخۇم ئەركەك سەقەنقۇرنىڭ قورساق خالتىسىدا بىر مەزگىل تۇرغاندىن كېيىن، كىچىك سەقەنقۇرغا ئايلىنىدۇ، — دەپتۇ.

ۋاكاكا كىشكەنتاي ساعاتقا:

ـ ٴۇنداقتا، سەنىڭ قورشاعىڭدا تۇقىم بارما؟ سەنىڭ كىشكەنتاي سە-

ەنىڭ قاشان شىقتى، مەنىڭ كۆرگىم بار ەدى، ـ دەپ سوراپتى.

بىلىق، راكلار بىرلىكتە چاۋاك چىلىشىپ:

ـ مەنىڭمۇ كۆرگىم بار!

ـ يەنە مەنمۇ بار، مەنىڭ تاقىتىم قالمىدى، ـ دەپتى، كىشكەنتاي سەقەن-

قۇرىنىڭ يۇزلىرى قىزىرىپ، خىجىل بولغان ھالدا:

ـ بىراق مەن تېخى ياخشى كۆرىدىغان قىزنى ئۇچراتمىدىم، ـ دەپتى.

بېلىق، راكلارمۇ «ھى، ھى، ھى، ھا، ھا، ھا» قىلىپ كىچىك سەقەنقۇرغا چاقچاق قىلىشقا باشلاپتۇ، ئۇلار:

— قاراڭلار ئۇنىڭ يۈزى قىزىرىپ كەتتىغۇ، يەنە ئۇيالدى، — دەپتۇ. ۋاكاكا قاقاقلاپ كۈلۈپتۇ، ئەيشىشمۇ ئاغزىنى ئېتىپ پىقىلداپ كۈلۈپ كېتىپتۇ.

ۋاكاكا كىچىك سەقەنقۇردىن:

— ئەمىسە سېنىڭ قورساق خالتاڭغا قانچىلىك كىچىك سەقەنقۇر پاتىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر بۇ سوئالغا جاۋاب بەرمەكنىڭ بەك تەسلىكىنى ھېس قىلىپ، تىلىنى چايناپ:

— مەن، مەنمۇ ساناپ بولالمايمەن، ئىشقىلىپ بەك كۆپ، — دەپتۇ. ئەيشىشى گەپكە قوشۇق سېلىپ:

— ئاڭلاشلارغا قارىغاندا، ئىككى مىڭدىن ئارتۇق سەقەنقۇر پاتىدۇ، — دەپتىكەن. بېلىق، راكلار ساناقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەلمەي، بەس مۇنازىرە قىلىشىپ:

— ئىككى مىڭ دېگەن قانچىلىك؟ — دەپتۇ.

ۋاكاكا كىچىك سەقەنقۇرغا:

— سىلەرنىڭ قىر[illegible]قىڭلارغا شۇنچىلىك كۆپ كىچىك سەقەنقۇر پاتامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر:

— بىز ئىنتايىن كىچىك ۋاقتىمىزدا ئادەم بىزنى بىردىن، بىردىن خالتىسىدىن سىقىپ چىقىرىۋېتىدۇ، — دەپتۇ. بېلىق، راكلار ئەقلىگە سىغدۇرالماي كۇسۇلدىشىپ:

— ھە؟ نېمىدېگەن رەھىمسىزلىك! ئەگەر بالىلارنى باشقا بېلىقلار يەپ كەتسە قانداق قىلىسىلەر؟ — دەپ كېتىپتۇ.

www.uyghurkitap.com

— شۇنچىۋالا كىچىك سەقەنقۇر قانداق هايات قالىدۇ؟ — دەپتۇ ۋاكاكا ئارقىدىنلا. بېلىق، راكلارمۇ ئىنتايىن ئەنسىرەپ:

— شۇ ئەمەسمۇ، بىزنى ئەجەبمۇ بىئارام قىلدى، ئۇلار يىمەكلىكلەرنى قانداق تېپىپ يەيدۇ؟ — دەپ سوراپتىكەن، كىچىك سەقەنقۇر بېشىنى لىڭشىتىپ:

— كىچىك ۋاقتىمدىكى ئىشلار ئېسىمدە قالماپتۇ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

— كۆپچىلىك ئەندىشە قىلماڭلار، كىچىك س[illegible]قەنقۇر تۇغۇلغاندىن كېيىن، تېزلىكتە سۇ يۈزىگە چىقىپ ھاۋانى [illegible]، تېنىدىكى پۇ-ۋەكچىلەرنى ھاۋاغا تولدۇرىدۇ، مۇشۇنداق قىل[illegible] سۇدا ئاسانلا لەيلەپ چىقالايدۇ ھەم چۆكەلەيدۇ، — دەپتۇ ئەيشىشى. [illegible] بى-شىنى لىڭشىتىپ:

— شۇنداق، شۇنداق، پۈۋەكچىنىڭ رولى بەك چوڭ، — دەپتۇ[illegible]

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

— سەقەنقۇرلارنىڭ دادىسى ئىنتايىن جاپاكەش، كىچىك سەقەنقۇرنى تۇغۇپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار ھېرىپ ھالىدىن كېتىدۇ، — دەپتۇ ئەيشىشى چۈشەندۈرۈپ. بېلىق، راكلار يەنىلا چۈشىنەلمەي:

— ئەجەبا سەقەنقۇر ئانا كېلىپ ياردەملەشمەمدۇ؟ بۇ تازا قاملاشمىغان ئىش بوپتىغۇ؟ — دەپتۇ

كىچىك سەقەنقۇرنىڭ يۈزى قىزىرىپ، دەرھال بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ:

— ئۇنداق ئەمەس، ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى ئوخشىمايدۇ، — دەپتۇ.

ــ بىز سەقەنقۇرلار ناھايىتى ۋاپادار بولۇپ، پەقەت ياخشى كۆرگەن قىز بىلەنلا بىللە بولىمىز، ئۇنىڭدىن بىر ئۆمۈر ئايرىلمايمىز، ئەگەر بىر تەرەپ ئۆلۈپ كەتسە، قېلىپ قالغان يەنە بىر تەرەپ [illegible] باشقا سە-قەنقۇر بىلەن توي قىلىپ باللىق بولمايدۇ، ــ دەپتۇ كىچىك سەقەنقۇر چۈشەندۈرۈپ. بېلىق، راكلار بۇنىڭدىن قاتتىق تەسىرلىنىشتىن بۇنى ئاڭلىغان بىر كىچىك راك يىغلاپ تۇرۇپ:

ــ ھۇ ھۇ، نېمىدېگەن تەسىرلىك ـ ھە، مەن بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىزمۇ سەقەنقۇر ئانىنىڭ يامان گېپىنى قىلمايمەن، ــ دەپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئەيشىشى بىلەن ۋاكاكا سەقەنقۇردىن:

ــ بىز ھازىر ئۇچار بېلىق توپىنى ئىزدىگىلى بارىمىز، سەن ئۇلارنى كۆردۇڭمۇ؟ ــ دەپ سوراپتىكەن، سەقەنقۇر بېشىنى لىڭشىتىپ:

ــ تۈنۈگۈن، ھە، ئالدىنقى كۈنى، توغرا ئەمەس، بەلكىم ئۈچ كۈن بۇرۇن بولسا كېرەك، ئۇچار بېلىق توپى مۇشۇ يەردىن ئۆتكەن، ــ دەپتۇ، ۋاكاكا تاقەتسىزلىنىپ:

ــ زادى قايسى كۈنى؟ ــ دەپ غۇدۇڭشۇپتۇ.

ئەيشىشى سەۋرچانلىق بىلەن كىچىك سەقەنقۇردىن:

— ئەمىسە ئۇلار قايسى يۆنىلىشكە قاراپ ماڭدى، بۇنىڭغۇ بىلى-
دىغانسەن؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر ئاغزىنى ئۈمچەيتىپ:

— ھە، ئۇلار ئاۋۇ ياققا قاراپ ماڭدى، ئۇلار [illegible]، —
دەپتۇ.

www.uyghurkitap.com

ئەيشىشى خۇشاللىقىدىن كىچىك سەقەنقۇرنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ قويۇپ:

— رەھمەت ساڭا، — دەپتۇ. بېلىق، راكلار يەنە چۇقان كۆتۈرۈپ:

— ۋاييەي، كىچىك سەقەنقۇرنىڭ يۈزى قىزىرىپ كەتتىغۇ، ئۇ نېمىشقا دائىم ئىزا تارتىپ تۇرىدىغاندۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئاپام دائىم مېنى شۇنداق سۆيۈپ قوياتتى، — دەپتۇ ئەي-
شىشى ئوڭايسىزلىنىپ. بۇ چاغدا كىچىك سەقەنغورنىڭ يۈزى
تېخىمۇ قىزىرىپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۇيالغان ھالدا:
— لېكىن، مەن دادامنىڭ قورساق خالتىسىدىن تۇغۇلغان
تۇرسام، — دەپتۇ.

www.uyghurkitap.com

— مېنىڭ دادامۇ مېنى شۇنداق سۆيۈپ قوياتتى، يەنە تېخى مېنى ئېلىپ بېلىق تۇتقىلى ئېلىپ چىقاتتى، — دەپتۇ ئەيشىشى. بېلىق، راكلار ئەيشىشىگە ھەۋەس قىلىپ ئۇنىڭدىن:

— بېلىق تۇتۇش دېگەن نېمە؟ ئۇ بىر خىل ئويۇنمۇ؟

— مەنمۇ بېلىق تۇتىمەن، ئۇچار بېلىق ھەدە، بىزگە بېلىق تۇتۇشنى ئۆگىتىپ قويىڭە، — دەپتۇ. ۋاكاكا پېشانىسىگە بىرنى ئۇرۇپ، كۆڭلىدە: «چاتاق بولدى، سىڭلىم چاندۇرۇپ قويغىلى تاسلا قالدى» دەپ ئويلاپتۇ.

ۋاكاكا كىچىك سەقەنقۇرنىڭ يۈزىنىڭ قىزىرىدىغانلىقىنى كۆرۈپ، ناھايىتى غەلىتىلىك ھېس قىلىپ:

— سەقەنقۇر ئۇكام، سېنىڭ بەدىنىڭ نېمىشقا رەڭ ئۆزگەرتەلەيدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. كىچىك سەقەنقۇر:

— مەنمۇ سەۋەبىنى بىلمەيمەن. بىز بەك ئاستا ئۈزىمىز، شۇڭا بەدىنىمىزنىڭ رەڭگىنى ئۆزگەرتىپ يوشۇرۇنۇۋالىمىز، — دەپتۇ. بۇ چاغدا بېلىقلار، راكلار كىچىك سەقەنقۇرغا تېخىمۇ قايىل بوپتۇ، ھەممەيلەن ئۇنى بىردەك ماختىشىپ:

— سەن نېمىدېگەن يامان — ھە، شۇنداق كۆپ ئىقتىدارىڭ بار ئىكەن، — دەپتۇ.

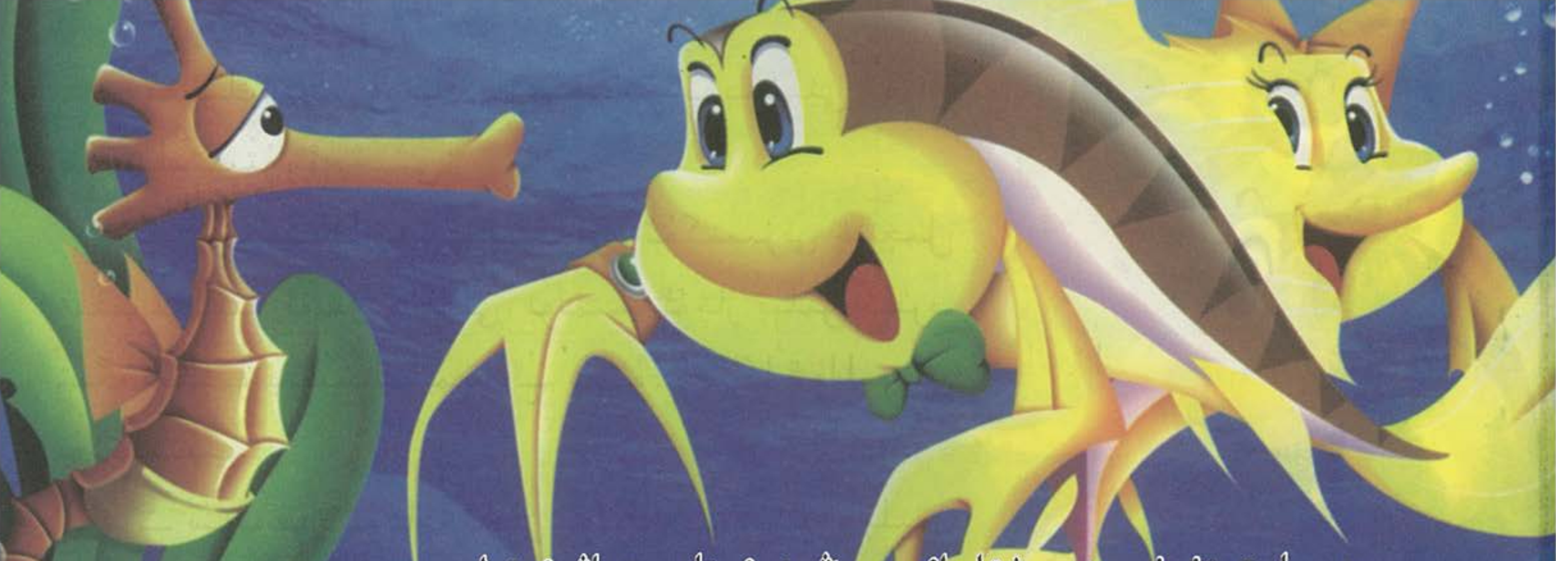

— سەن بېلىق تۇرۇپ، نېمىشقا دائىم دېڭىز ئوتلىرىنىڭ ئەتراپىدىلا يۈرىسەن؟ سەن زادى سۇ ئۈزەلەمسەن-يوق؟ — دەپ سوراپتۇ ئۇلار يەنە. كىچىك سەقەنقۇر:

— بىز سۇدا تىك تۇرۇپ ئاستى ئۈستى بولۇپ ئۈزەلەيمىز، تېز سۈرئەتتە ئۈزەلمەيمىز. سۇ ئۈزمىگەن ۋاقىتتا سۇ ئوتىغا يېپىشىۋالىمىز، بولمىسا دېڭىز ئاستىغا چۆكۈپ كېتىمىز ياكى دېڭىز ئېقىمىدا غەرق بولىمىز، — دەپتۇ. بېلىق راكلار ئۇنىڭغا يەنە چاقچاق قىلىپ، كۈلۈپ تۇرۇپ:

— هى، هى، تۇنجى قېتىم بەدەننى تىك قىلىپ سۇ ئۈزۈۋشنى ئاڭلىشىم، بىر ئۈزۈپ بىزگە كۆرسىتىپ قويامسەن، — دەپ چۇقان-سۈرەن قىلىشىپتۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

كىچىك سەقەنقۇرنىڭ يۈزى قىزىرىپ بېشىنى تۆۋەن ساڭگىلىتىپتۇ. ئەيشىشى:

— كۆپچىلىك! ئەمدى سەقەنقۇر ئۇكىمىزنى خىجىل قىلمايلى. بىز ئەمدى ماڭايلى، بولمىسا ئۇچار بېلىق ئەتر-تىگە تېخىمۇ يېتىشەلمەيمىز، — دەپتۇ. ۋاكاكا قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ :

— سەقەنقۇر ئۇكام، ئامان بولۇڭ، — دەپتۇ. بېلىق، راكلارمۇ كىچىك سەقەنقۇر بىلەن بىرمۇبىر خوشلىشىپتۇ.

سەقەنقۇر

سەقەنقۇر بېلىق تۈرىگە پە-
قەتلا ئوخشىمايدىغان بىر خىل بې-
لىقتۇر. ئۇلارنىڭ تۇرقى ئىنتايىن غەلىتە بولۇپ، ئات يۇزلۇك، پاقىغا ئوخشاي-
دىغان كۆزى، راكقا ئوخشايدىغان بەدىنى، يەنە پىلىنىڭ خارتومىغا ئوخشاش قۇيرىقى بار،
ئۇنىڭدىن سىرت ئۇلارنىڭ بېشى بىلەن بەدىنى تىك بۇلۇڭ شەكىلدە ئەگىمەچ، ئاغزى ئۇچلۇق نەي-
چىسىمان، ئېغىزى ئېچىلمايدۇ، شۇڭا ئۇلار پەقەت سۈدىكى كىچىك جانىۋارلارنى سۈمۈرۈش ئارقىلىقلا
ئوزۇقلىنىدۇ. سەقەنقۇرنىڭ يەنە بەزى ئاجايىپ ئىقتىدارى بار، ئۇلارنىڭ بىر جۈپ كۆزى ئىنتايىن ئۆتكۈر،
بەدىنىنى ئايلاندۇرماي تۇرۇپمۇ ئەتراپىدىكى ئەھۋاللارنى كۆزىتەلەيدۇ. بەزىدە بىر كۆزىنى ئالدىغا قاراتسا، يەنە
بىر كۆزىنى ئارقىغا قارىتالايدۇ، بۇنى قۇرۇقلۇقتىكى پاقا بىلەن خامېلېئونلا قىلالايدۇ. يەنە، ئۇلار ئۈزگەن
ۋاقىتتا تىك ھالەتتە ئۈزىدۇ. ئارام ئالغان ۋاقىتتا ئۇلار قۇيرۇقىنى دېڭىز يوسۇنىغا ياكى باشقا لەيلەپ
چىققاپ جىسىملارغا يۆگىۋالىدۇ. چۈنكى سەقەنقۇرنىڭ باش تەرىپى ئېغىر قۇيرۇق تەرىپى يېنىك بولغا-
لىقتىن، بىرەر جىسىمغا يۆگىلىۋالمىسا ئاسانلا چۆكۈپ كېتىدۇ. ئەڭ غەلىتە يېرى ئۇلار دۇنيادىكى
ئەركىكى ھامىلىدار بولۇپ تۇغىدىغان بىردىنبىر جانلىقتۇر.

كېيىنكى قىسىم مەزمۇنى

«خالتىلىق قۇشقا ئۇچراپ قىلىش»: ۋاكاكا ئاكا ـ سىڭىل ۋە ئۇلارنىڭ بېلىق، راك دوستلىرى يە-
رىتقۇچ ساقىيقۇشقا ئۇچراپ قالىدۇ. ئۇلارنى بىر توپ ساقىيقۇشلار ئوتتۇرىغا ئورىۋېلىپ، قاچىدىغان جاي تاپالماي قالىدۇ. دەل
مۇشۇ خەتەرلىك پەيتتە، ئەيشىشى بىر ياخشى ئامال تېپىپ چىقىدۇ... بۇ ئۆتكەلدىن ئۆتىۋالغاندىن كېيىن، ۋاكاكا ئاكا ـ
سىڭىل قايتىدىن ئۇچار بېلىق چوڭ توپىنى ئىزدەش سەپىرىنى باشلايدۇ.

بىلىم ــــ قولىڭىز يېتىدىغانلا جايدا.

بۇ كىتاب سىزگە ئەزەلدىن ئاڭلاپ باقمىغان ھېكايىلەرنى ئېيتىپ بېرىدۇ.

بۇ كىتاب بالىلارنى ئىلىم ـ پەن قەسرىگە باشلاپ بارىدۇ.

مەجمۇئە نامى: دوكتۇر ئانا سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىلەر
كىتاب نامى: تارتىنچاق سەقەنقۇر
تۈزگۈچى: لى چېڭچېڭ
تەرجىمە قىلغۇچى: ئارزىگۈل ئابلىمىت
مەسئۇل مۇھەررىرى: نۇرئالىيە ئابدۇكېرىم
مەسئۇل كوررېكتورى: مەرھابا تەۋەككۇل
بەت ياسىغۇچى: ئۈرۈمچى بىياۋگەنجى كىتاب لايىھەلەش چەكلىك شىركىتى
نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
زاۋۇت: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى: 880mm × 1230mm 1/24
باسما تاۋىقى: 2
نەشرى: 2011 ـ يىلى 5 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2011 ـ يىلى 6 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978-7-5469-1357-5
ئومۇمىي باھاسى: 58.00 يۈەن (جەمئىي ئون كىتاب)

5.80

ISBN 978-7-5469-1357-5
总定价:58.00 元 (全十册)

www.uyghurkitap.com